PERM

SYYSYÖN UNELMA

KIRJOITTANUT

JOEL LEHTONEN

JOEL LEHTONEN

PERM

JOEL LEHTONEN

PERM

SYYSYÖN UNELMA

HELSINGISSÄ
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

Senssuurin hyväksymä,
Helsingissä, Lokakuun 29 p:nä 1904.

HELSINGISSÄ
PÄIVÄLEHDEN KIRJAPAINOSSA
1904

PERM.

1.

Perma, sammunut sävele,
illan rusojen ilo mennyt,
aarrehelmien helinä!

Kansa kullassa kulisi,
paahtui arojen päivän alla,
kamppaili Kuijan rajoilla,
jäihin suisti järeän turjan.

Kulki, loisti ja katosi.

2.

Päärlivaaren partahilla
talvitaivas tähdin kiilui;
viimattakin vihelsi ilma
auhdoissa avarissansa.
Häämöttivät hallakoivut
jätteinä jämeäpäinä,
kuuralatvat kaameaiset
kohti taivaiden kupuja.

Lumissapa vilisi varvas
orjan, pienen paitulaisen,
orjaeukot kun ajoivat
kylätietä kiitäväiset.

Orjaeukot ne ajoivat,
kun oli reväissyt ressu
leluvälkyt viettäväiset

Sulemilta sokeltavalta,
Päärlivaaren vanhan vaarin
pikku paitutyttäreltä.

Viuhuivat vihaiset vitsat,
torasivat tuimat eukot;
teiskui paita pellavainen,
vilisi varvas vihatun
hangissa humahtavissa.
Pieni vikisten pakeni.

3.

Perman metsien mesissä,
konsa päivä kuuma paahtoi,
paimenpoikasten parissa
remuili repaleressu.

Kas nimetön repaleressu,
eikö säiky säätyänsä!
Kiven kiireelle kohosi,
puihin puipi puisin kalvoin,
säkenet silmien sysissä,
pienissä pikinen kimma,
tukka musta tulta tuiski.
Orjapoikasen parahan
räätsyistä vilahti reisi
repimä metsän risujen.
Halu kultia kulisi!
Ukonjyry-kiveltä johti

rakennusta rahaisen linnan;
kalpa kuusissa kalahti.

Kesäilman kuume häilyi
sauhuissa vaaran sinisen.
Kuten auringon kimellys
sameista salmivesistä
etsi mertä määrätöntä,
niin halu lapsen hapuili.

4.

Päärlivaaren vanha vaari,
taatto Sulemin, talojen valti,
vaaranteeltansa tähysti
yli iloisen, ihanan Perman,
rauhaisen, raharemuvan.

Hopea hapsissa välähti,
iski silmät yli vesien,
kussa auringon kilossa
veikaten kiisivät venehet,
nauru hempeä helisi,
immen kantele iloitsi.
Virkkoi vanhus se vakava:

— Kaunis olet Perma-kulta,
nuori, riemuja remuva!
Toisin oli elomme ennen:
rauhan riemuitta remuva.

Öillä sytten synkehillä
turjat tunkivat tupihin.
Heräsi hirmuihin isäntä,
tupa ulvoi ja ulisi.
Sydämehen julma sykky,
harjaksi päänsä havenet.
Karjahti kiron kamalan,
jalan vuoteesta jyräytti.
Verten valo pimeessä paistoi!

Kuolo kamala kuningas,
synkin sota silmät käänsi.

Korea on rauhan riemu.
Kumminkin haikeeksi kuluvi
mieli vanhan, vaipuvaisen
nähdessä nuorten iloja,
isien verivaroja.

Taas jos saisi tänne turja,
työntyisi meristä tursas
kypärissä korpinsiivet,
jyristäisi julman laulun
kilven kiiltävän takoa,

tokko olisi meidän nuorten
mieli syttyä sotihin
kuten syttyi soittamahan?
Taas jos saisi meristä turja
kyliimme kimaltavihin,
Perman kullan katsontahan
tähtisihin temppeleihin,
tokkopa meidän uroomme
unohtaisi immen leikin,
heittäisi hemput aholle,
kantelot kallion koloihin,
soutaisi sotivenettä,
soitto entistä somempi
soisi säilien teristä
vasten turjan ryntähiä
terässuomun säihkyviä?
Pitäisikö Perma kullat
ostetut isien verillä?
Kovin on hempeä helinä
Perman nuorten kanteleissa,
kovinpa keveä katse
miehen nuoren, miekattoman.
Tuimuisi turjan vihana!
Mieli vento, katse vaisu;

syövät isien sydäntä,
juovat naisten naureloita.
Verten leimu suurin lahja
lapsille jylhän jumalan!
Vainon verten virratessa
antoi rikkaudet remuvat.
Mitä ei ostettu verellä,
sen vieras verettä viepi.

Nuoret kultana kululle,
vanhat multana manalle!

Noin saneli hopeavaari
Päärlivaarella vakava,
rypistyivät kulmat jylhät.

Veikaten kiisivät venehet
auringon kultauduissa,
purjeilta punaheleiltä,
soutimilta säihkyviltä
nauru hempeä helisi,
immen kantele iloitsi.

5.

Tuonpa myöskin virkkoi tuima
Päärlivaaren vanha vaari:

— Niinpä mulle mennyt aika
kajastaa kuin unet kamalat,
hurmeunet hereävälle.

Siitin pienen poikaparven.
Tuli turja, vaimon tappoi,
pojat tuiskasi tulihin
oman pirttini palavan.

Taas mä kultia kokoilin.
Nain mä vanhan varoillani,
siitin tyttösen, Sulemin.

Kenpä Sulemin suojannevi?
Ei liene Perman pojissa,
raharikoille syntyneissä,
suoja kullan verestä kootun,
sulho ainoisen Sulemin.

6.

Näki Päärlivaaren vaari
orjapoikasen pahaisen,
nimettömän repaleressun
kisoissa kultakujilla.

Rehki ressu rajumpi muita,
tuli kulmista kimoili.
Käski itseä isommat
kivet käsin kääntämähän
kartanoiksi kultaisiksi.

Seestyi silmä vanhan vaarin,
sydän kummasti sykähti.

— Mistä saitkin osto-orja
mahdin moisen myrskymielen?

Toisen niskoilta nutistat,
ellei taivu tahtohosi!
Muilla arkku aarretäysi,
sulla repaleräästyt yllä.
Mieli kultien kulina,
silmä tuiman säilän säihke!

Voisi mies muheta kerran
vaikka Sulemin sulhaseksi,
ellei olisi osto-orja!

Saipa vainen osto-orja,
nimetön repaleressu
jakut silkkiset, solevat
sekä helmien helinät,
otsalle tähtiset sitehet.

Siitä on jo repaleressu
Silkkiorjaksi sanottu.

7.

Viisti vuosia vähäisen,
sukesipa Silkkiorja,
oli orjista ylinnä.

Souti Päärlivaaren vesillä
Silkkiorja sulhasia
nuoren naikkosen, Sulemin.

Nauroi, soitti sulhasparvi,
ilokantele kajaili.

Kiskoi orja, jo kirosi:

— Kumise kumea surma
keulassa kohisevassa!
Kyllä muistan kerran vielä
soutamiset, soittamiset!

Orjan kämmen nyt kiveni
rakkoverien vihoista,
ei iloisen soitto-hempun!
Konsa kylliksi kiveni,
heitän hemput soutajiksi,
itse soittelen somasti
kiskonnasta kivettyneenä
soittajien selkäluilla!

Aika kullekin tulevi!
Yleni yksi, toinen aleni.
Kallis on malja karvas juoda:
suihkivi suonihin urohon
vasken vihaista väkeä.

8.

Noin sikesi Silkkiorjan
henki kostojen kihoihin
raharikoille syntyneille.
Uhkasi urooksi tulla,
kerran Perman paraskin olla:
rahan riemu, vankka valti
yli aavan, iloisen Perman.
Koston kultaisen käkesi.

Luo jylhän jumalan kulki,
anoi äänlä yläisen.

Väilyi illan vieno virta,
leimuili rusko punainen;
helmikirkkaana kimelsi
temppeli jylhän jumalan

lehdoissa lemahtavissa,
tuomistoissa tummuvissa.

Polvin palvoi Silkkiorja.

Jymisi ääni jumalan
kullasta kimeltävästä,
uhriliekkien takoa:

— Ei uroita tehden tehdä:
uroot syntyvät uroiksi.
Vain siinä valinta jylhä,
yli kaiken uskalsiko
uhrata uroshaluille.

Syki yhtenä sydännä!

Niinpä käy uros elossa,
kuten käy sokea-kuuro
taistelussa tuiskivassa.
Ei kuule koston kohuja:
kuulee kutsunsa kohuja.

Heikon peikkoja ei hoksi:
heikkoutta peikot kaikki.
Näkee jylhän jumalan säilän
tietä eellä auki lyövän,
siihen katseensa teroitti,
kuten sieluunsa sokea.

Isät, äidit, siskot suisti,
jos ovat tiellä tuiman käskyn,
jumalansa julman äänen.
Ei nuku naikkosen poville,
nukkuu polkunsa okaihin:
niillä selkä sitkistyvi.
Ystäväistä ei ylintä,
elo vankin vanhempansa,
tahto korkea kotinsa,
surma suuri vapahtajansa.
Valvoi, uinui, vaipui, nousi,
kaikki teki tahtomalla.

Kohti julman jumalan ääntä
yli vuorten, halki merten!
Ylös, yhäti ylemmä, vaikka

surma sylihin tulisi!
Keuhkoissa kipenten kiehu!
Ainut askel ei sivuhun!

Kuolemalle uhrit, uhmat:
niin elämän iloja voitti.
Elon ylhät riemut riisti:
niinpä kuoleman kukisti.

Heikon henki on monihin.
Syki yhtenä sydännä,
tuopa tuima sydän iske
jylhän jumalan alttarilla
tahtosi veitsen terihin.

Niinpä jylisi jumalan ääni,
verihelmin hymyili virta,
temppeli kultainen kimelsi
hehkuessa hurmeruskon.

9.

Päärlivaarella remuili
suuri Sulemin sulhasjoukko,
raharyntäinen, rehevä.
Kimelsivät kultasarkat,
kiersivät vannekilinät
ympäri iloisen pöydän;
alla vankan kurkihongan
kannel kiiltävä kajaili.
Vaahtosi sima sihisten,
pauhasi olut punainen.

Aurinkoisilta pihoilta
ravasivat ripeät orjat
peuraparvina paraina,
kultasarvina kuhisten;
päälailla simaiset sarkat

kiilsivät päivän kilossa.
Silkkiorjapa ylinnä.

Päärlivaaren vanhukselle
Silkkiorjasta saneli
tietäjä olut-iloinen,
tiedon tähdistä lukija:

— Onpa se sorea orja,
riuska kuten ajettu riista,
väkevä kuin vuoren hirmu!
Mikä orjalla nimenä?

Piisilmä Silkkiorjan
veristi vihan kähyjä,
kalpenivat kasvot kummat.

— Perm on mun ottama nimeni!
Orja olen, kuningasorja,
jumalan orja, orjakuningas!
Perm, se on nimi nimien,
kultahelkkyisten kuningas!
Lujat itse nimensä luovat.

Tahdosta tavoitan nimeni,
en sitä tähdistä tavoita.

Siitä asti Silkkiorja
oli Permiksi sanottu.

10.

Tuimin tuiski tulinen Perm
Päärlivaaren työtiloilla,
orjan ruoskana oleili,
silkkikullassa kuhisi.

Oli orjataatto tuolla
vanhana vapisevainen,
kuokkahan kutistuvainen.
Poika silkissä suhisi.

Noinpa tuosta toinen orja
Permiä sadatti, saneli:

— Kurja ketto, orjan poika!
Yli orjien ylenit,

itse silkissä suhiset,
eikä turva tutisevaisen
sinussa oman isosi!

Tuiski tuimin tulinen Perm,
kalvan armoton kavautti,
tuota heristi, hahatti nauroi
eessä kasvojen katalan:

— Sanele orjan suvuksi
Permiä petosisua!
Kärsinkö orjaa isoa,
kun jo poikas-orjan hyljin,
itse orjasta ylenin?
Permejä ovat sukuisin
vain sen nimen kantavaiset.
Kanna ei Permin nimeä
muut kuin Perm, ken nimensä otti.
Yksin kannan mä nimeä,
yksin mä Perm olen sukuisin.
Olen sukuni, emoni olen,
olen mä oma isoni,

poikani on ainut Perm;
nimensä suojelen somasti
kalvoilla kipeytävillä
ahnailta anastajilta,
muilta oudoilta isiltä!

Sitten kääntyi ja kavahti,
orjan onneansa itki
tuiretuinen musta-tukka;
sekä itki ja hymyili.

Se oli jumalan orja.
Sydän hällä sykki vielä
kahtena kaihon siruna.

11.

Kutistui jo kuokkahansa
ilman auhtoista apua
isä Permin, solkisorean.

Kammo Permille kumuvi,
isän kosto kauhistavi,
peloittavat yöt pimeät.

— Tunnon tuskan yöt pimeät
valaisen tahtoni tulilla!

Perm, se on minun nimeni
ostettu ison verellä,
vielä loistoton, pimeä.
Ei sovi pimeeksi jäädä

saatu viljalla verellä!
Helmin huolitan nimeni,
haen kullat kaukomaiset,
Perman urhoiksi ylenen.

Päärlivaaren vanhukselle
Silkkiorja Perm saneli:

— Orjana oleilin Perm,
ahersin omasta uhasta
ilman ruoskan roikumista.
Vapauta jo vakainen orja!
Helmin huolitan nimeni.

— Entä, jospa en vapauta?

— Silloin surmasi susinen
synkeästä sielustani!

Jo jyrähti hopeavanhus:

— Tuostapa mies on tuleva,
koska tahtonsa kalahti
vasten toisen miehen mieltä,
kuten kuuma kalparauta
vaskikilpehen kilahti !

Lahjana lelu on vapaus,
vaihtokaluksi liian kallis:
se on vietävä verellä.
Vapaus vapauden ottajille,
eikä maassa matelijoille!
Orjat orjina pysyvät,
elleivät itse ylene.

Itse jo ylenit, Perm!
Otit jo osasi uhalla
väkevän veresi annon.
Siksi sukesit vapaaksi!
Kellä on sitehet sille,
ken ei siteitä suvaitse!

Käy vapaaksi, komea Perm!

12.

Riemua remuvan Permin,
väkevän aatosta vakoili
Päärlivaaren hopeavaari:

— Kunne aiot kulkeasi
kauas kaihosi haluihin?
Heität varmat, valoisat päivät
Päärlivaaren partahilla.
Kultia, komea, etsit?
Kyllä meillä koreat kullat,
arkuissa ilohopeat!

Väsy jo kotivävyksi!

Noin remahti Perm rehevä:

— Heikko varmoja valitsi,
vahva varmat valavi itse.
Halpa on heleinkin hopea,
jos ei vereni valoja välky,
virtaile omana hikenä.

Itse kultani kokoan,
vaikka joka askelella
polkisin pieniksi siruiksi
onnen ennen heittämäni!
Kohtalo uroolle oleva,
niinkuin vesi on kalalle.

Suhahtipa vaari vanha:

— Entäpä orpo Sulemi?
Sukeutuvat sulhot suuret,
raharyntäiset remuvat,
konsa kuljet kaukomailla!

Vaaleaksi Perm valahti,
väistyi viikon miettimähän.

Huokasi hopeavaari:

-- Eikö miehiä myös miehet
tällä inhalla ijällä?
Eipä siitä naisen suoja,
kuka naisen naurun vuoksi
unohti omat halunsa.
Kunniasta kunto lähti,
eikä naisen suun sopista.

13.

Viikon varsin vaivaeli
päätänsä Perm poloinen.

Kulki jylhän jumalan luokse,
anoi ääniä yläisen.

Väilyi illan vieno virta,
lännen rusko leimahteli.
Hurmehelminä kimelsi
temppeli jylhän jumalan
tuomistoissa tummuvissa,
illan hengen huokuvissa.

Jylähteli jättiläisen,
ilkkui jylhän jumalan ääni
kultaporttien takoa

uhrivalkeiden valosta
kullasta kimeltävästä:

— Sydän on heikoilla siruina!
Mitä naisella pätöllä,
ken ei vuota tuhatta vuotta
vuoksi uroonsa halujen,
jylhän, jumalaisen tahdon!

Jo kirosi poloinen Perm,
nauroi hullun huoliansa.
Kohta korpihin samosi,
kohtalolle verensä viskoi,
vaati kultia komeita.

Vuoden korvessa kolusi,
pedot pisti peitsillänsä,
ridoillansa näädät riisti,
otti turkit kullankarvat.

Nuopa viskasi veneesen,
lähti kauas kultamaille,

virrat sousi, kosket sauvoi,
suvannoissa taljan nosti
purjeheksi pörröiseksi.

Tuli kauas kultamaille,
virtojen vihannemaille,
missä ilmojen sinessä
kimelsivät kultatornit.
Vaihtoi kultia, hopeita
alla arojen päivän paahdon
väeltä vilisevältä.

Riemulaulun luikahutti,
aikoi Permaan palata
virroilla vilisevillä.

Varas kuuli laulun loilun
kuten kultien kulinan.
Kutsui kohta rosvot koolle.
Saivat siitä sulhon tielle,
kaikki veivät. Henki häilyi.

14.

Kuoli Päärlivaaren vaari,
sammui kuten päivän silmä
alle aaltojen syvien.

Katosi kultasorahan
temppelissä tähtisessä.
Sinne orhit, soljet, ohjat
kera kultaisen urohon
kummun kultaisen kupuhun.

Kaukainen palaaja, Perm,
tuli itkien tuville,
Päärlivaaren partahille.
Viety oli vaiva vuotten,
kullat, helmien helinät.

Saneli Sulemi-hempi:

— Ole valti orjilleni!
Muuten musta yö minulla.

Huokaeli huollen Perm:

— Synkät säät mua ajavat,
kiroukset isoni inhan:
kuihtui se kuokka kätehen,
itse silkissä iloitsin.

Konsa kova onni osuvi,
silloin huutaa koston kammo.
Silloin kammo on katoova,
vaikenevat koston äänet,
kun oma ottama nimeni,
ostettu ison verellä,
kultana kimeltelevi.
Nimeni mä helmin huolin,
vaikka vuosia sataisen
kylpisinkin kyyneleissä!
Jää hyvästi, suru-Sulemi!

15.

Uusin korpihin kohahti.
Peloittivat yöt pimeät,
kosto kulki kantapäillä,
kovin kiihkohon ajeli.
Riehui Perm kuin hornan rutto,
metsän riistan turkit riisti;
sai kokohon, pakeni kosto.

Kulki vuoden kultamailla,
sai kullat, kotia aikoi.

Eipä virroitse palannut,
laulua ei luikutellut.
Vaieten aroitse astui,
puikkien arokylitse.

Ehtivät etelän pajarit
orheilla orisevilla;
vakoojaksi vainusivat,
vangitsivat varkahana
äänetönnä ehtivänä.
Permiltä hopeat veivät.
Perm, hän tyrmistä pakeni.

Tuli tuhona tuville,
Päärlivaaren partahille.

Rukoili suru-Sulemi:

— Orvon orjaparviani
kapinoivia nutista!
Kyllä vaivat vaimentuvat
povillani paisuvilla.
Kullat meillä kuun-ikuiset!

Kihahti kamala Perm:

— Ei ole lemmestä lepoa
orjille jylhän jumalan!
Ensin tuskani tutistan,
koston kammot verellä kostan,
sitten orjasi nutistan!

16.

Vei riistat vesiä pitkin,
vuoroin metsämaita pitkin.
Milloin virroitse palasi,
milloin aroitse yleni.
Päästi ilmi laulun loilun,
kun oli loilu tarpehesen;
muulloin vaikeni visusti.

Viisti vuosia vähäisen.
Vuoroin viety kaikki vilja,
vuoroin vainoojan kavalan
kurkusta hurme kimelsi
kalvalle Permin kähyisen.
Piti kullat koreat Perm.

Syötti surma-onneansa
hiellä ja hurmehella;

kysti viimein kylläiseksi,
saikin suosi-onneksensa.
Raharinnaksi sukesi,
kokosi kullat, orjat osti,
kimelsi kirkas nimensä.
Koston kammokin katosi.

17.

Yli saarten suviöisten
hehkui päivän hurmesilmä,
kultakiekkona kimelsi
aurinko verenvärinen.
Erämaisessa unessa
kohisivat öiset kosket;
virrat verinä valuivat
vieritse sumuisten saarten
öisen päivän pilkkehessä.

Häilyivät salmien solissa
purret purppuranpunaiset,
Permin komeat vaskikuutit.
Kiilsivät kalvat terävät,
kiskoivat orjat koreat
kulisevan kultakuorman,
solkien helmisolinan,

välkkyät hurmehopeat
virroissa välähtävissä,
alla purjeiden punaisten.

Perm oli keulassa komea
etumaisen komean kuutin.
Juovat purppuran joleat
sulhon valkeilla sovilla;
kyynärvartensa kamala
paisui jännepetkeleenä;
käden selän suoni suihki
kiehuvan vasken väkeä.
Otsansa jäisen järeä
kuten vuoret Vienan merten
iljankoiset, kiiltäväiset.
Kasvot aron päivä paahti;
surut turtuivat tuhoksi
katsehen kamalapiisen.

Hurmehissa öisen päivän
paisuivat purjehet punaiset.
Permin kyynel kuuttiloissa
kiilui kirkkaina hopeina,

hiki helminä heleinä,
hurme kultien kiloina.

Hymyilevi Perm hyväinen:

— Pian purppuranpunaisen
hunnun saa suru-Sulemi,
Permin kyynel-kirjaellun,
kantele heleä kajaavi
kihlaisten pitkissä pidoissa.

Kosket kaukaiset kumuuvat
nousee jo päivä punainen.

18.

Sulemin ja sulho-Permin
kihlaisten remuisa rahvas
Päärlivaarella pohisi.

Pullisti olut punainen
tynnyreistä sarkan suihin,
vaahtosi sima sihisten
sataisissa sammioissa.
Kivet jauhoivat jyristen,
orjan härkähartioista
hiet suolaiset soluivat.

Päivänpaisteesta, kujilta
ravasivat rahaiset orjat
päälailla säihkysarkat
peuraparvina paraina,
kultasarvisten kisana
valtavieraiden tupihin.

Siellä kihlakemujen kiehu:
raharintaiset, rehevät,
puolet permoista paraista,
koko Päärlivaaren kulma
ympäri pöytien iloisten.

Ilo yleni, remahti riemu,
kiersi sarkkojen kimellys,
kumisi kannel komea.

Ylimmillä Perm yleni
purppuraisilla sijoilla,
kaulassansa kultaketjut,
eessä raskas hopeamalja
sihisi mahlasta mesien;
vierellä Sulemi sorea.

Sirkut silmät sulo-Sulemin;
häilyi punainen huntu,
kulmat kultien kuhina,
päärlyt paisuivat povilla
vaahtoaallon armahilla.

Kytkipä käsi väkevä
uumenilta sulo-Sulemin,
kimeltävän maljan nosti
huulille punapaleille.

Helisi kannel heleä.

Rahvas rentona remuili.
Ivan katsehen kohotti
yli parvien paraiden
riemua remuva Perm.

— Juokaa untelot urohot!
Ei liene parvissa paraissa,
raharikoille syntyneissä,
nostajata oman onnen
synkistä nevavesistä!
Katse ei sähyjä säilän,
äänet hempuisen heleät,
otsa ei ukonjyryä.
Päässä ei rikosten ruunu,
pelkojen palkka verinen!

Juokaa untelot urohot
Permin kyynelkuohutusta!
Kostipa Perm jo parahin
orvon orjan naurajille:
orjalle ketterä kumarrus!

Ken on orja ihmisille,
hän on orja itsellensä.
Ken on orja itsellensä,
hän on kohtalonsa orja,
kurjempi kuin kurjin koira.
Vaan ken jylhän jumalan orja,
hän on herra ihmisien
sekä itsensä ylinnä!

Juokaa untelot urohot!
Jo Perm pitävi pitoja
kera kultaisen Sulemin.

19.

Kihlaisten remuisa rahvas
Päärlivaarella pohisi,
puhkuili olut punainen,
vaahtoili sima sihisten.
Kumisi komea kannel,
kynnet kieltä kiskalsivat
kirkkaana kilisemähän;
lauloipa kurkku kumea
Permille, ilon uroolle.

Laulu ei rahvaan remuisen.
Oli Permin parahan orjan,
tulikulman, tuiman miehen,
säiläisen sotatoverin:

— Kiehui päivän kuuma kehrä
äärissä aron punaisen.

Kellot kullan kilkattivat,
kapasi orhin kavio,
Perm kun kultia kuletti.

Perm oli nuori Perman valti,
kiitellyt ei levon iloja.
Lapselle on lepo rinnoilla äidin,
vanhalle kalman kamea multa,
muita ei lepoja uroilla.
Kiitteli kamppailun iloja.

Arolla vainon keihäitä kiilui.
Perm, jo ryöstäjät tulevat!
Perm, hän säväytti kirkkahan säilän.
Kullat ja hopeat pidämme!

Sota on kostava, nostava vaisto,
häitä voiman ja elämän.
Sota, sä arat sorahan polje
taikka ne ylennä uroiksi!

Riensi jo ryöstävä vierasparvi
Permin kultien kilolle.
Säihkyivät säilät. Pilvinä hieta
töytäsi taivahan napoihin.

Mies ei surre surmoansa,
kalpojen kuolo on nopea!
Veressä terästi tahdon Perm,
kauas karkoitti kavalat.

Taistossa terästi tuiman tahdon
Perm, pois karkoitti kavalat.
Arojen hiekassa venyivät ruumiit,
Perm, hän asteli ylitse.
Hurmeinen kulta kimelsi,
kapasi orhin kavio,
Perm kun kultia kuletti.

20.

Kultakunnailla kuhisi
Päärlivaaren partahilla
Permin häiden remuisa rahvas.

Illassa punainen hurme
yli tummien vesien.
Päivä vaaroilla kimelsi,
kulta kiilsi, säteili, sammui,
yöhön maailma pimeni.

Kiertävät kisat iloiset,
roihuvat liedet valoisat,
tanhuilla tulisoihdut.

Keskelle kiertoa kisojen
töytäsi tupihin vieras
repaleinen ja revitty.

— Ken olet repaleraukka?
Mikä hurme otsallasi?

Tuopa ruikutti tulija:

— Onpa loimu lännen puolla
auringon alenemilla!
Ruskojenko roihu? Kasken,
kytöjenkö savuja siellä?
Ilman äärilta uluvi
hätäluikku haikeainen.
Häidenkö hälinä siellä!
Talotpa siellä tulissa,
kylät sauhuissa kytevät.
Ehtivät etelän pajarit,
piikit pistävät, pahaiset
sotajoukoilla sakeilla!
Vaativat verorahoja;
oitis ei annettu rahoja,
ottivat verot veressä.
Kylät kulkevat kytöinä
kohti taivaiden kupuja.

Pois pimeni Perman päivä,
yö jo synkkä ylle saapui,
ijäksi ikuinen horna!

Kun saneli repaleraukka,
pois pimeni häiden päivä,
vavahdellen vavistus kulki.
Voivottivat vaimot hennot,
hätkähtivät vennot sulhot,
siinnehet raharikoille.

Jo tuleui tuskan hetki,
kuoleman kemujen hetki!
Perm syntyi iloksi Perman,
eikä viejäksi verojen.
Sammuiko säihkyvä nimensä?

— Ylös kurjat Perman karjut!
Epäilys itu on tuhojen,
rinnastanne sen repelen,
vaikkapa vaille sydäntä
rinta revittyä jäisi!

Tempasi kamalan kalvan
seinältä sädehtimästä,
tuolla tappoi viestin tuojan,
rutisti nurkan romuksi.

— Siitä sulle suulas patto!
Eipä tiedoista tuhojen,
vaan noista suun sanoista:
pois pimeni Perman päivä!

Liekö lietoa urosta
siinnyttä Perman sijoilla,
ken yhä sanoisi sanalla:
pois pimeni Perman päivä?

Kalpa hurmeinen kimelsi
eessä valjuvierahien,
kauhu vaiensi katalat.

Nauroi Perm. Verinen varjo
kulki otsalle kameelle.
Tuli taasko taaton kosto,
synkensi nimensä säihkyn?

Sitten kalvat kalskunevat
vasten kostoa kameeta!
Hurme nimen huljuttavi
säihkyhyn säteissä päivän;
kostot kurjat kostettuina
syöksyvät hornan holoihin!

— Rikoille raato! Kotihin kestit
kalpojanne katsomahan!
Toiste juhlat jatketahan
jälkehen jalojen häiden:
Permin ja Perman vapauden.

Syöksi säilän huotrahansa, -
huotran sivulle sitaisi;
kulta ryntäillä kimelsi,
otsarivan tähti säihkyi
sysihapsien seasta.

21.

Ehti jo etelän pajari,
vaati veroissa vapautta.
Ken ei oitis veronsa anto,
oitis on verensä anto;
tupansa tulina ilmi,
sauhuina pilvihin parahat,
kekäleille rento ruumis.
Ken vei veronsa välehen,
sillepä sopu on luvattu.

Vaipuipat manalle vanhat
tutistajat Turjan tuiman.
Rauhansa raharikoille
sikesi sukunsa nuori,
vei se veronsa välehen.

Syksyn haikeus kipeä
vaipui yli valjun Perman.
Silmät tuskan tuijottivat
kuten kuoleman kululla,
kammo karmi selkäsuonta.
Kauhea joka kataja,
äisten tuulien tohahdus
kalman kylmän hengähdystä,
verin pilvet päärmityitä,
sydän haikeina haluina,
veri valjuina vesinä.

Perm jo kylihin kohahti
kokoomahan kalpamiehet.

— Ylös sadat säiläsormet!
Veren vaisuilla vesillä
surun läikät pois pesemme!

Ei veren vaisuilla vesillä
pese pois suruja Perma!
Sikisi raharikoille,

syntyi aarrearkkusille,
eikä hurmehurstiloille.
Kirosi jylhä jumala,
soi siruiksi sydämet Perman.
Ainutta ei koko sydäntä
syki suurille haluille.
Siru ison, emosen siru,
lemmen, neidon, naisen siru,
vaimon, lasten, vaivan, laulun,
viides viljan, kuudes kullan!
Raihnaiset sydänräpälet!
Ainutta ei koko sydäntä
jylhän jumalan alttarilla.

Yksi korpihin katosi
piilopirttinsä pimeesen,
toinen tiesi kaukomaille.
Viimeiset veronsa veivät.

Laulajat varsin lahoivat,
katsoivat illan kajoihin
veripilven paistavihin,
tuudittivat tuskat tuimat
elämättä kuolemahan.

Jo itki, kirosi Perm:

— Silloin surma ja sadatus,
konsa lahoi laulajakin,
tietäjä jumalan jylhän,
raadoksi raihnas-eloksi,
saastaksi hengen sanojen,
pilkaksi pyhäin halujen!
Eikö ainutta sydäntä
täyteläistä tällä maalla!
Jokainen liian rikasko!

22.

Karautti Perm kotia
tuskassa tutisevassa,
myrskyssä myryävässä.
Saanut ei kalpoja kokohon.

Vaimo ovelle ehätti,
halasi hempeä syliinsä.

Jopa singahti salama,
säilänsä säväytti Perm.

— Minä myös liian rikasko?
Vuoksi henkeni halujen
kuokkahansa kutistua
annoin isoni. Enemmän annoin:
inhat elämän iloni.

Antanen vielä enemmän:
kullat, lemmet verellä saadut;
surmahan sukuni siiton;
Permin muiston mainitsijat,
polvet tulevat tuhoan!
Jää hyvästi, suru-Sulemi!

Uumihin sukunsa siiton
syöksi säilänsä tulisen.

Tuskassa uros ulahti:

— Veri isoni, veri omani,
hurme sukuni suuren
koston vaativat valatta:
hurmehohtohon nimeni!
Vahvapa perustus verissä
valloilla on vahvuvilla.
Sorran jo pajarin sorahan,
itse sorasta somenen!

23.

Orjain hirmu, hamuisa Perm,
kasvot kalmojen valoja,
hymy suussa hornan häkelmä,
silmissä säkenet synkät!

— Keino ei käyttäen kutistu,
kun on keinon käyttäjätä!
Väkevä omalla päällä
osti keinot, hornan hirmut!

Pakeni orjista paraskin
Permiltä, surmalta sukunsa.

Itse Perm pajarin luokse
mateli kuin matalin koira,
tuolle työnsi kullat, silkit,
verot kylien veroiset.

Sappi salassa sähisi,
kyitä keuhkoissa kuhisi:

— Jos mä maassakin matelen,
kyllä matavat madattajani!
Valta mulla on verissä!

Nauroi purppurapajari,
ällähti hyvästi ahnas:

— Katso kehnoa väkeä,
kullan, ei kunnian, rikasta!
Itse kuulu kuningaskin
orjaksikin on katala!
Ketkuilee kuin kettukoira,
jos mä tuprautin tupia,
miesten korvat kärventelin,
urosten epäpätöjen!

Noin myös pajatti pajari:

— Nytpä maassa rento rauha!
Varoin, viisaina elellen
pidämme iki-iloja!

Tuopa purppurapajari,
ahnas aarteiden kerääjä,
ihastui ikihyväksi
Permihin epäpätöhön,
otti yliystäväksi.
Päärlivaaren hälle Perm
antoi linnaksi lujaksi.
Oli itse pajarin vouti,
vetäjä verorahojen,
vetisten verten rahojen.

24.

Nukkui huoviherjoinensa,
sotajoukoin sumein
Päärlivaarella pajari,
kullankiilloissa kylissä.

Valvoivat vahdit pihoilla.
Valvoipa myös pajarin vouti
vuoteilla tuskan tulien.
Tuijotti silmä säheä,
yöstä kammon kilo kiilui.
Kuunteli syksyn kohuja
huoviparven huokuessa,
velkomusta valuverien.

Kovin jyski jylhä rinta,
sylkytti sydän palava,
julmat halut hulmahtivat:

— Päästänkö petoja hornan
yön umeissa ulisemahan?
Tuiskin veitseni tulisen
keuhkoihin pedon, pajarin!
Panen kurkut korisemahan,
huovin sääret sätkymähän.
Huiskin murhana himeessä,
yöhön rytäkät rymeät!
Vaisut permat veroista päästän?

Jos mä vaisut veroista päästän,
eivät omalla verellä
vienehet verovapautta.
Mi ei oman verensä osto,
senpä vieras verettä viepi.
Tulisi toinen pajari,
sille vaisu veronsa veisi;
turhin oisin tuiskannunna
täällä koston veristä veistä.

Tuiski en tulista veistä.
Itse permat mä pakotan

tuiskijoiksi tulisen veitsen.
Niin ilo ikuinen jääpi,
ostettu omalla verellä.
Uudet vierahat veroitta.

25.

Ahnas purppurapajari
virkkoi viisas voudillensa:

— Perm, sä ylin ystäväni,
kulje alhaalle kylihin
kullassa kimeltävihin!
Ano välkkyät veroni,
helmet, hopean helinät
hempeästi hymyilemällä,
aitat aarrearkkuloiksi
Päärlivaaren partahilla.
Älä kulje kekälehenä:
niille jos rakensin rauhan,
rauhassa ehjä nyt iloita,
kullat viedä viisahasti,
verot vietellä verettä.

Itseksensä irvi Perm,
kamalimmasti kirosi:

— Kyllä viisauden väsytän,
keitän hornan hempujuomat,
uuvutan horkkaunehen!
Rauetkohon rento rauha!

Mehevimmät naiset mairi
Päärlivaarelle pitoihin,
kauhistutti vaimot vanhat.
Nuortehimmat neidet riisti
vuoteille purppurapajarin,
suututteli sulhot vaisut.
Päivät öitä, yöt iloja,
siuhui sima ja mahala,
äly vuoti äijän päästä
siuhuissa siman ja mahalan,
viisaus unehen uupui
vierelle naisen nahuisen
patjoille puhiseville,
silkkisukkien sohuihin.

26.

Kemuissa pajari puhisi,
Perm-vouti petona raastoi.

Päärlivaaren välkkylinna
syksynkirkkaana kimelsi
metsistä punapaleista,
koivikoista keltaisista.

Sieltä hurmeruoska hutki
maita matala-iloja.

Taas jo kulkevi kamala!
Viljat lahmaa lakohon
orheilla orisevilla,
tuhansilla töyhtöpäillä.

Kellä karja, kaulat katkoi,
päitä pisti usten päälle,
kellä kullat, kaikki kiskoi,
ei vain veroja vähiä.
Kuului voihke ja ulina
kytevillä kartanoilla,
temppeleissä teurastusta,
urhojen haudat avatut.
Piilopirtitkin samoopi,
ukot, ämmät ruoskin ruhjoo,
tulevat miehet apuhun:
miehille ruoskan rähinä
huoviporven peuhatessa,
otsihinsa orjan merkin
rauta kiehuva repivi.
Tulevat pojat apuhun,
saavat orhin hännän alla
tulla polvet potkituiksi.

Kellä neito, huovi nauroi,
kellä nainen, huovi hutki.
Piikaset kiikkuen kivissä
Päärlivaaren Partahilla

kastavat ison eloja,
ison, jonka huovi tappoi,
kuihtuvilla kyyneleillä;
orjina pojat pahaiset
sukivat huovien hepoja
sataisia sulkapäitä,
mustia silkkisivuja;
lapsi leivättä kitisi,
äidin rinta verta vuoti.

Vihan kauhistus katala:
Perm on pajarin vouti!
Perman kultaisin kuningas
pattona pahannimenä!

Jo tuli kamala tuska,
konsa ylinkin aleni!

27.

Jo saivat salaiset saunat,
pajat metsän pimennoihin.
Ahjoista säkenten parvi
suihki vaapsahaisvihoina.
Isäin säilät säihkysivät
hehkuissa hiilten punaisten,
liekki ruostetta repeli.
Kalskui alasin kamea,
vinha vasara helisti
keihäskärkiä sileiksi.
Kiilui tuimia teriä,
kuumat vasamat vihuivat
vainon terästysvesissä.
Kohosivat terävät kalvat,
syltäpitkät säiläraudat
urohien olkapäille
varalle pään pajarin

sekä Permin, pajarin voudin,
verenimijän vihatun,
joka koira koiransakin
juottavi permojen verellä.

28.

Nuotpa tiesi tuima Perm,
antoi saunojen sietä,
teristyä säilät sorjat.
Itse ylpeä iloitsi:

— Ruoska on ainoa pelastus!
Valan mä suuren sydämen,
ukonjyskyn sykkiväisen,
permojen sydänsiruista.
Syötän vihojen verillä
emon uumainkin sikiöt:
ei lopu viha verestä
sinä ilmoisna ikänä,
kunnes surma suistanevi
koko Permani komean!

Kaikiksi kameiksi öiksi
vietteli vahdit pajarin
humalassa horkkumahan.

Päivin sinkui ruoskan siima
voudin verisen kädestä
yli kurjan, köyhän kansan.
Päärlivaarelta valuivat
virtoihin purot punaiset.

— Oman otsani uhalla
kurjat korkeiksi kohotan!
Konsa kadotettu kaikki,
silloin kaikki takaisin saatu,
ostettu veren väellä!

29.

Talviyönä tähtisenä
kimelteli jäinen köngäs
tunturilla Ruijan puolla.
Sieltä kuu kirkas iloili
yli Perman, kuurakiillon.

Hanget valkeat helyissä,
vaarat kiteiden kiloissa,
timanteissa talvikoivut.

Päärlivaaren pajari riehtui
naisten rutsaisten nisillä;
humalassa huoviparvi
pahnapirteissä makaili;
vaahto suussa vahti kuorsui
tanhualla taivas-alla.

Valvoi Perm, pajarin vouti,
kuunteli kostonsa kohuja,
vainoja veren valutun.

Laesta kuutamo kimelsi
huokuville huoviloille.

Kuului kuin sutten ulahdus?
Hiitten hengen hipsutusta
selvästi seinän takoa!

Karmasi Permin hiusta,
hirmu jalkeille hypähti.
Kurkisti luukun lomasta:
kirkkahasta kuuvalosta
kiilsi keihästen teriä,
vilahtivat valkovaipat
salon kuuraisen sisältä.

Jo tulevi hetki tuimin,
rinnan riehu ryskyttävi,
posket polttavat tulina!

Hipsuttavi hurmehurtta.
Huovien aseet hamusi
huiskin haiskin tanhualle
keskelle kuutamokinoksen.
Orjan ryysyihin rupesi,
otti kamalimman kalvan,
vielä vaimonsa veressä.
Hiipi uksesta ulomma,
kuristi, polki vahdin kurkun,
orjat hiljoin herätti.

Paisui hirmuna pihalla.
Olallansa kamala rauta
välkkyi kuin yön salama,
tukan tuiskivan sysistä
koston silmän kimma säihkyi.

Hiipivät jo Perman sulhot
ilveskissoina mäelle.
Siellä hirmuorja ryhtyi,
synkkä jättiläs sukesi,
murhajoukon johtajaksi.
Liekin roihut nurkan alle,
kirveet, keihäät oville!

Heräsi hekumapajari
ryöstävien roiskehesen.
Ulina yön sisästä,
luun rytinä, murhan mäiske.

Hius harjaksi karahti,
karjasi kamalan kauhun,
paiskoi säären permannolle,
sylin syöksi, asetta etsi:
ei ole asetta laisin.

Karjasi kiron kamalan,
huusi hurja huovejansa:
halot huoveilla aseina.

Parahti Permin nimeä:
outo orja, ääni Permin
ulvahti ovella, ylös
kohotti kamalan kalvan.
Parkasi pajari naurun:
kalpa raastoi rynnästänsä,
keuhkot kuumalta repeli.

Huovit kaatuivat kasoina,
tanhut ruumisröykkiöinä
tupien tulipaloissa.

Orja julma johtajaksi
ruumihilla, horna, heiskui;
heitti pois tulisen kalvan,
kourin keuhkoja kuristi,
pajarin ryntäistä repeli;
permat kaikin kauhistuivat.

Tanhut roihusi tulina,
surman voihke kauas vihloi,
hapset valuivat verissä.

30.

Vangit päästetty vapaiksi,
aarteet aitoista otettu,
hurmehissa pajarin huovit,
hirret liekin hirmuloissa.

— Missä vouti, verenimijä?
Perm-vouti, Perman patto,
ei ole ruumiiden rujoissa.

Karjasi johtaja kamala:

— Tässä Perm, Perman patto!

Syöksi ruumiille rujoille,
olalla kalpa kamala
hurmehelmissä kimelsi.

— Tässä Perm, Perman patto!
Permat raihnaiset, rahaiset,
maan myyrät, matojen mahlat,
kerran teitä kisahan kutsuin,
riemuhun veriverojen!
Ette, ruhjot, rohjennehet!
Ahnaat epäjumalat,
naiset, kullat, nahkat teillä!
Murhe on miehen elämä,
kuten koski on lohien.
Sykin yhtenä sydännä!
Ruhjoin ne epäjumalat
ensin ylhä itseltäni:
tapoin vaimoni vakaisen,
tieltä permojen vapauden!
Ruoskin rammat hyppimähän,
kuuli kuuro selkäluilla,
sokealle silmät pistin,
mykkä elukkana ulvoi,
kädetön iskeä lupasi.
Iski! Olette vapahat.

Siitä kunnia väkevän,
Perman paton, pajarin voudin,

viekkahan verenimijän!
Tässä olen jumalan orja,
kuningasorja, orjakuningas!
Poljen niskoja petonne!

Ulvahtivat kidat kamalat,
sävähtivät veriset silmät.

— Peto, hurtta, Perman patto!
Sydämeensä teriä säilän!

Kitaansa kiehuva kekäle!
Ison kosto, äidin kosto,
kosto oman otsammekin,
joita piirsi polttoraudoin!
Sammu se polte ei ikinä!

Silmiinsä nuolten sihinä,
kieli kirottu kidasta!
Neiden haaska, haure hurtta,
kiro kirojen, patto Perm!

Kielen kiskoivat kidasta,
silmät päästä puhkaisivat,
kytkivät kuningas Permin
kiehuvahan kynnykseensä.

Koston kammot kamalat
kuiskuttivat korvissansa.
Kosto veren valutun,
taaton kosto, kosto Perman,
naisensa, sukunsa siiton.

Liekki hartialihoja
jyrsi kyyn kihoisin kielin,
uumihin tunki kekäle,
silmien sokeiden koloista
heraiset hettehet valuivat.

Romahtivat tuliset hirret,
hautasivat jumalan orjan
kultainsa tulipalohon.

31.

Aamu purppuranpunainen
yli aavan Perman paistoi.
Verihelmien helyissä
valaistuivat kuuravaarat;
kävi pohjaisen puhallus
tuntureilta Ruijan puolta.

Riemu kylissä remahti,
miesten kantele iloitsi,
kimelsivät säihkysarkat.
Maa sykki yhtenä sydännä.

Päärlivaaren partahilta
kumpuili punainen patsas,
tulipalon pilvi vyöryi

aamuauringon heloihin,
iki-ilmojen kupuihin
uhrina jylhän jumalan.

32.

Perma, sammunut sävele,
illan rusojen riemu mennyt,
aarrehelmien helinä!

Kansa kullassa kulisi.
Tuli vainooja väkevä,
verikourin kuristi kansan.

Kansa kultansa kokosi:
soihtukäsin, soitatellen
tulivyönä välkkyväisnä
katosi kallion kupuihun,
alle vuorten vinkaloiden.
Vuoret velhoten kumosi
syksyönä synkeänä
yli itsensä, ilojen.

Synkehinä syksyöinä
tuikehtivat tulet lietten
läpi kumpujen kameitten,
lyövät kulkijan jaloissa.

Pitää pitkiä iloja
kansa alla öisen kummun.
Siellä sarkkojen kimellys,
raharyntäiden välähdys,
kirkas kannelten helinä.

Laulu kumma kuului yöstä,
tuuli haikeesti tohahti.

HINTA 1: 50.

Ik ei

PÄÄLLYSLEHTI PAINETTU OSAKEYHTIÖ F. TILGMANNILLA